

Táborový denný radca

„Co jediné vás může zachránit, až bude zátěž příliš velká? Pánové?“ Nikdo neodpověděl. „Ale no tak!“ řekl plukovník Nielsen opovržlivě. „Nejste rekruti. Pane Hassane!“ „Váš hlavní seržant, pane,“ řekl Assassin pomalu. „Evidentně. Pravděpodobně je starší než vy, má na opasku víc seskoků a určitě zná svůj tým lépe než vy. A protože nenese tu strašnou, ochromující zátěž vrchního velení, mělo by mu to myslet jasněji než vám. Zeptejte se na radu jeho. A až zazní 'Připravit se k akci', dodá Vám vaši četu vyladěnou jako housle. Seržanti jsou tmelem, který nás drží pohromadě. Nikdy na to nezapomínejte.“

(Robert A. Heinlein, *Hviezdna pechota*)

„Máme dobrých kaprálov a seržantov a pár dobrých poručíkov a kapitánov, a tí sú omnoho dôležitejší, než dobrí generáli.“

(William Tecumseh Sherman, generál Únie za Občianskej vojny)

„Bitky sú občas vyhrané generálmi, avšak takmer bez výnimky seržantmi a mužstvom.“

(F. E. Adcock, profesor histórie)

„Armáda – to je seržant.“

(Dwight D. Eisenhower, Vrchný veliteľ spojeneckých vojsk pri vylodení v Normandii)

Kto je to, seržant?

Predstavte si pilota, ktorý sadne do svojej stíhačky a letí na bojovú misiu, aby tam vykonal veľké a hrdinské činy. Alebo iného pilota, ktorý sadne do svojej formuly a vyrazí na okruh získať vavríny víťazstva. Za jedným aj za druhým stojí niekto, koho bežne nevidieť, ale bez koho by si ani neškrtili: ich mechanik. Ten skromný a jednoduchý muž, vďaka ktorému sú stíhačka i formula dokonale pripravené, vyladené, vystrojené (a vyzbrojené) a čakajú na svojho pilota, ktorý do nich zasadne a povedie ich tam, kam treba...

V armáde pilotom je kapitán. Lietadlom je čata. Mechanikom je seržant. Kapitán vedie svoju čatu do boja a určuje, kedy, ako a o čo bude bojovať. Seržant je ale ten mechanik, ktorý mu jeho čatu pripraví a „dodá vyladenú ako husle“ a rozkazy svojho kapitána „Obsadte tamtú vyvýšeninu!“ premení na drobné: „Družstvo alfa a bravo to vezme sprava, charlie a delta zľava, ostatní poskytnú palebné krytie!“

Prečo to tu hovorím?

Denný radca

Lord Baden-Powell bol vojak a poznal toto tajomstvo. Mnohé z armády preniesol do skautingu a aj to je časť tajomstva úspechu nášho hnutia. Kto je teda v skautingu *kapitán*, kto *seržant* a kto *mužstvo*?

Na tábore je kapitánom *vodca tábora*. On rozhoduje, čo sa ktorý deň bude robiť, aký bude program. Na znak toho on pri každom nástupe vydáva denný rozkaz, v ktorom určuje, aké úlohy na koho v daný deň čakajú.

Čatou je samotné osadenstvo tábora a tábor je jej základňou.

A *seržantom*, ako už isto tušíte, je *denný radca*. A má presne tie isté funkcie a úlohy, ako jeho ozbrojený kolega *seržant* v armáde. Deľbu práce medzi *denným radcom* a *vodcom tábora* dobre vidieť práve pri rannom a večernom nástupe. Dobre si to všimnime!

1) Aby všetko bolo, ako má byť

Keď príde určený čas, *radca* píska nástup. Počíta, naháňa, kričí, hrozí, sľubuje – ako skutočný seržant – až kým nie sú všetci nastúpení a pripravení, každý na svojom mieste. Medzitým pokojným krokom prichádza veliteľ, čiže *vodca tábora*. Nemusí tam stáť od samého začiatku. Vlastne, ak by ho niečo vážne zdržalo (pretože dobrému vodcovi sa to v nijakom prípade nemôže stať z nedbalosti a šlendrianstva), nastúpení táborníci na neho kľudne počkajú. Nie on prichádza kvôli nástupu, ale tábor nastupuje kvôli nemu. Vodca teda príde, postaví sa na svoje miesto a pokojne čaká. Medzitým *radca* dokončí inšpekciu nastúpených členov, upozorní na nedostatky (ako je nezakasaná košeľa, neprimeraná obuv, chýbajúca šatka, nedbalý postoj,...) a potom, keď je spokojný a všetko je úplne dokonalé, zavelí „Tábor, končiť! Pozor!“, predstúpi pred vodcu a podá mu hlásenie: „Brat táborový vodca, tábor je pripravený na ranný nástup!“ zahlaholí, pričom salutuje (čiže zdraví) a stojí v predpísanom pozore, vzor pre všetkých, ktorí stoja dookola. Všimli ste si? Všetko riadne zorganizuje, usporiada, preverí – a dokonale pripravené *odovzdá* svojmu veliteľovi, *vodcovi*, aby to on *použil* podľa svojho úsudku.

2) Zabezpečuje bežnú rutinu a beh vecí

Potom, ak vodca neusúdi, že chce urobiť niečo nečakané a mlčky príjme hlásenie denného radcu, pokračuje bežná rutina ranného nástupu. Denný radca velí: „Vlajková čata, k vztýčeniu vlajky, pochodom, vchod!“ „K vlajke hľad! Vlajku vztýč!“ „Vlajková čata, odchod! Pohov!“ a sám sa zaradí nabok. Niekedy pridá: *Teraz odovzdávam slovo bratovi táborovému vodcovi...* – ale to vôbec nie je potrebné ani vhodné. *Veliteľom* je totiž stále *vodca tábora*, nepotrebuje, aby mu niekto odovzdával slovo! Kedykoľvek môže do tohto vstúpiť, môže prerušiť ceremóniu, dať povel na jej vynechanie alebo na čokoľvek iné, môže hovoriť kedy chce a ako chce. Ale – ak sa

nejedná o niečo úplne mimoriadne – prečo by to robil? Dobrý *veliteľ* sa nemieša do práce dobrého *seržanta*.

Toto je druhá úloha *denného radcu*: zabezpečovať bežný rutinný chod vecí. Nielen na nástupe, ale v celom tábore, počas celého dňa, kým trvá jeho služba. Zásobovanie, kuchyňa, nástroje, latríny, poriadok na táborisku, drevo na kúrenie, zásoba vody na varenie, na umývanie, v sprche, toto všetko je práca a zodpovednosť *denného radcu*. Zadeľovanie týchto vecí – od toho, kto pôjde na nákup a na vodu a na drevo, čo bude kuchyňa variť a aby to uvarila načas až po rozvrh nočných stráží, toto všetko je úloha a zodpovednosť *denného radcu*. On je „tmelom, ktorý na tábore všetkých spája“. *V armáde seržanti sú poddôstojníci a patria k mužstvu, s ním bývajú a s nímedia. Kapitán je ale dôstojník, býva oddelene, venuje sa odlišným veciam a stravuje sa v dôstojníckej jedálni. Zodpovedá to práve tejto del'be práce. Seržant sa stará o to, aby boli jednotliví vojaci pod jeho velením v poriadku, kontroluje ich výstroj, cvičí ich, hovorí s nimi, pozná ich, povzbudzuje ich, kope s nimi zákopy, znáša s nimi nepohodlie, je stále pri nich. Kapitán v tom istom čase sedí nad mapami, komunikuje s plukovným veliteľstvom, pripravuje plány a v bitke velí.* Všimli ste si ten rozdiel? Na tábore je rovnaký! Ak sa musí vodca tábora starať – či dokonca aktívne zabezpečovať – veci, týkajúce sa bežného rutinného života tábora, načo je potom taký neschopný denný radca? Je vecou cti denného radcu, aby bol medzi táborníkmi, aby mal počas svojej služby dokonalý prehľad o všetkom, čo sa na tábore len šustlo, aby všetko išlo presne podľa programu, aby jedlá boli servírované načas (a ak hrozí sklz, včas na to príde a vopred prijme opatrenia na to, aby sa to napravilo), aby všetko bolo na poriadku, aby táborníci robili veci dôkladne, neflákali sa, nepovaľovali, aby nikde nebol bordel a vôbec, aby tábor v každej chvíli perfektne fungoval. On toto všetko organizuje, zadeľuje, kontroluje. A, samozrejme, dbá na to, aby bol neustále po ruke vodcovi tábora, pretože toto je jeho ďalšia funkcia.

3) Zabezpečuje splnenie rozkazov vodcu

Veliteľ, čiže *vodca tábora*, prečíta denný rozkaz. Môže ho povedať aj spamäti, ale prečítať je lepšie. Prečo? Pretože tento denný rozkaz by mal byť následne zavesený na táborovej výveske. Je to oficiálny dokument, ktorý určil podobu nasledujúceho dňa, jeho kostru. Je v ňom, ako v správnom rozkaze, uvedené nielen, čo sa bude v ten deň robiť a ako, ale aj kedy a kde. Je to denný harmonogram aktivít na daný deň. Preto je dobré, ak si vodca tábora dá čas (a má dokonca na svojom veliteľstve v podsade ukrytý starobylý zázrak v podobe mechanického písacieho stroja) a dá si záležať na tom, aby denný rozkaz bol kompletný, jasný a presný a aby na základe neho denný radca presne vedel, na čo má v ten deň dbať a o čo sa má postarať.

Keď vodca skončí, odovzdá velenie *dennému radcovi*: „Pokračujte v nástupe!“ Denný radca *rozmení* tento tichý rozkaz na drobné: „Pozor! Brat táborový vodca, tábor je pripravený na zahájenie dnešného pracovného dňa!“ – Vidíte? Znova iba odovzdáva pripravená táborníctvo na obrad, ktorý vodca tábora bežne vykonáva. Nehovorí: „Brat vodca, zaháj...!“ – pretože nie on velí vodcovi, ale vodca jemu! Je na vodcovi, či obrad urobí, alebo povie: „Dnes máme voľný

deň, pracovný deň nezahajujeme!“ A potom denný radca ďalej príslušnými povelmi riadi beh nástupu až do jeho skončenia.

Takto to chodí v armáde a obzvlášť v námorníctve, kde (spomeňte si na filmy ešte z čias plachetníc) na mostíku stojí kapitán, ktorý ticho povie svojmu *bocmanovi* (tak sa volá seržant u námorníctva): „Plné plachty a kurz na juho-juhozápad!“ – načo bocman tento rozkaz zopakuje, ale už nahlas tak mocne, aby to každý počul. A hneď aj pokračuje a komanduje námorníkov, pričom pri tom využíva zvláštnu *bocmanskú píšťalku*. Toto je jeho ďalšia úloha: zabezpečiť, aby sa rozkazy kapitána splnili. Podobne je to aj na tábore. *Vodca tábora* si zavolá *denného radcu* a povie: „Meníme program. Kvôli počasiu hru presunieme na poobedie!“ Viac múdremu *dennému radcovi* povedať netreba. Podobne ako *bocman*, aj *denný radca* má svoju píšťalku. Rozbehne sa medzi táborníctvom a pískaním a povelmi začne organizovať veci tak, aby sa splnil rozkaz *vodcu tábora*. A pretože je múdry a má v merku všetko, čo sa tábora týka, hneď mu je jasné, že veci, ktoré boli naplánované na poobedie, musia sa urobiť hneď teraz, lebo poobede už na ne nebude čas. Nikoho s tým zbytočne nezaťažuje (už vôbec nie *vodcu tábora*), ani sa nesťažuje. Všetko riadne zväži, naplánuje, podelí úlohy medzi táborníkov a dohliadne na to, aby sa všetko riadne splnilo. Toto je jeho právomoc. Je *pravou rukou* táborového *vodcu* a s jeho autoritou môže (a musí) prikazovať a pridelovať úlohy a povinnosti a všetci táborníci ho v tomto rešpektujú úplne tak, ako *vojaci poslúchajú rozkazy svojho seržanta*.

Dobrý denný radca je, keď...

Znakom dobrého denného radcu je, že táborový *vodca* nemusí za celý deň ani raz zavadiť o veci týkajúce sa bežnej táborovej rutiny. Všetko sa deje v pravý čas na pravom mieste. Je dvanásť hodín a smena v kuchyni stojí pripravená na výdaj stravy. Je pol tretej, čas táborovej hry, *vodca tábora* vyjde s materiálmi zo svojho stanu – a na táborovom pláci už stojí nastúpený tábor, pripravený na začiatok hry, presne podľa inštrukcií z denného rozkazu. Večer má byť snemák – a presne v určený čas *vodca* vyjde zo stanu a táborníctvo je už nastúpené, vlajky vejú, fakle pripravená, hranica postavená, lavičky nachystané a kreslo pre *vodcu* s nimi a suché práchno, ocielka a brezová kôra už čakajú pri malom nachystanom pomocnom ohnisku. Príde kontrola z hygieny a denný radca má dokonalý prehľad o zdravotnom stave tábora i o vzorkách uložených v potoku. Príde nečakaná návšteva rodičov a denný radca si ju už zďaleka všimne, privíta, vybaví, z fleku vie, kde ich ratolesť práve je a čo robí... Samozrejme, v prípade hygieny, návštevy horára a podobne najskôr asi zavolá aj *vodcu tábora* (a bude mu po celý čas pri ruke) a ak si to *vodca* praje, spokojne môže osobne vítať aj návštevy rodičov, ale je to stále denný radca, ktorý si príchod podobnej osobnosti všimne, vyjde jej v ústrety, „odchytiť“ ju – čiže privíta – a zariadi, aby bola vybavená ako sa patrí a podľa predstáv *vodcu tábora*. A ak sa nič také mimoriadne neudeje, tak už len večer pred nástupom súkromne podá *vodcovi tábora* hlásenie o tom, čo sa počas dňa udialo (poctivo vedie *radcovský log*, zošit, kam denní *radcovia* zapisujú, čo sa počas dňa udialo) – bez toho, aby niečím z toho musel počas dňa *vodcu* zbytočne otravovať...

Možno si poviete: fúha, to je teda riadna drina, byť denným radcom, celý deň mať oči všade, na všetko myslieť, všetko vopred pripraviť, na nič nezabudnúť... Pravda! Preto, na rozdiel od táborového vodcu, ktorý je vodcom počas celého tábora, denný radca je denným radcom iba jeden deň. Keby mal všetko toto zabezpečovať vodca tábora, bolo by to veru neúnosné bremeno – a určite by popri tom nedokázal ešte venovať dostatok času programu, hrám, aktivitám, dumkám a podobným veciam! Výsledkom by bol strhaný vodca a mizerný táborový program. Preto má k ruke každý deň jedného čerstvého a schopného denného radcu, ktorý nemá v ten deň na práci nič iné a netuži po ničom inom, než sa namiesto vodcu strhať v tejto službe... 😊

Denným chlebom denného radcu teda je *predvídať, organizovať, zabezpečovať, poverovať a kontrolovať* – stále dookola, až kým jeho funkcia neskončí. Samozrejme, môžu byť na tábore ustanovené zvláštne funkcie – *drevár, správca náradia, vodár...* – ale nad nimi je stále denný radca, ako by povedali námorníci, „tretí po Bohu“ (druhý je vodca „kapitán“ tábora), ktorý dozerá a zodpovedá za to, aby tieto funkcie riadne fungovali.

Jeden deň denného radcu

- Kariéra denného radcu sa začína **po večernom nástupe**. *Niekedy bývalo zvykom menovať denného radcu už od večera, lenže nočné stráže a veci, súvisiace s nocou, ešte zabezpečoval predošlý denný radca a to je zbytočný chaos. Je teda prirodzené, že vodca tábora vo svojom večernom rozkaze určí aj funkciu denného radcu na nasledujúci deň, avšak funkcie sa ujme až na rannom nástupe.* Je dobrým zvykom, ak sa po večernom nástupe zide *veliteľstvo tábora*, čiže táborová rada: vodca tábora, denný radca, zajtrajší denný radca a prípadne ďalší *poddôstojníci*, čiže našou rečou *staffáci*, ktorí majú na tábore nejaké stále funkcie. *Budúci denný radca sa tak vopred oboznámi s tým, ako bude zajtrajšok vyzerat', má dostatok času poradiť sa aj so súčasným denným radcom, podumať nad vecami, ako sú služby v kuchyni na nasledujúci deň a pod.* A, znakom dobrého denného radcu je to, že to všetko zorganizuje sám, bez toho, aby s tým otravoval vodcu tábora a súčasne tak, aby všetko do seba dokonale zapadalo a aby sa mohol naplno zrealizovať program, ktorý má vodca tábora na daný deň v úmysle.
- **Pred ranným nástupom** obaja, starý aj nový denný radca, vo dvojici absolvujú *odovzdanie a prebratie funkcie*. Nový denný radca si skontroluje, či mu jeho predchodca odovzdáva tábor v primeranom stave: Je voda na ráno? Drevo pre kuchyňu na celý deň pripravené? Kuchyňa čistá, pec vymetená, odpadky vynesené na miesto? Poriadok v zásobováku? Nástroje a inventár v poriadku uložené? Táborisko upratané? Latríny zasypané, hajzlpapieru dostatok? Radcovský log riadne zapísaný? Ak je všetko v poriadku, dosluhujúci denný radca mu odovzdá odznaky svojej moci – radcovskú píšťalku, hodinky, prípadne iné znaky – a od tej chvíle je denným radcom nový radca. Ak niečo v poriadku nie je, neprevezme svoju funkciu skôr, kým nebudú nedostatky odstránené – inak by za ne zodpovedal už on! V tom prípade starý denný radca pokračuje vo funkcii a službe, až kým nepripraví všetko tak, aby mohol svoju funkciu odovzdať. Ak by sa nevedeli dohodnúť,

môžu sa obrátiť so svojim sporom na táborového vodcu – to by ale bola riadna hanba pre oboch!

- **Ranný nástup** teda velí a riadi už nový denný radca – to sme si už povedali. Okrem toho ešte vyhlási potrebné služby: do kuchyne, na nákupy, na vodu,...
- **Počas dňa** riadi beh tábora a podľa denného rozkazu na daný deň zabezpečuje, aby bolo všetko v správnom čase na správnom mieste pripravené na to, čo sa práve ide diať:
 - **aby bol tábor v poriadku a všetko bezchybne bežalo;**
 - **aby sa realizoval program, ktorý vodca vyhlásil.**
- **Na večernom nástupe** určí nočné stráže, prípadne iné veci, ak treba.
- **Najneskôr po večernom nástupe** zabezpečí, že táborisko sa uvedie do stavu vhodného na odovzdanie funkcie novému dennému radcovi.
- **Zúčastní sa zasadnutia táborovej rady** a po nej prekonzultuje potrebné veci s budúcim denným radcom. Ak táborový vodca usúdi, že je to vhodné, podá hlásenie podľa *radcovského logu*.
- **Počas noci** spí oblečený a obutý a na poplach nočnej stráže je on úplne prvý von, aby sa ujal riadenia a riešil situáciu, nech je to prepad alebo čokoľvek iné. Do päť sekúnd musí byť von, ako prvý zo všetkých.
- **Pred ranným nástupom** odovzdá budúcemu dennému radcovi funkciu a osobitne odovzdá a on zase preberie kuchyňu, zásobovák, prístrešok s náradím, zdravotnícky stan, jedáleň, latríny (to mohli skontrolovať ešte večer predtým). Potom mu odovzdá *radcovský log* a odznaky svojho úradu a jeho služba skončila. Od okamihu prevzatia píšťaľky je tu nový denný radca.

A čo mimo tábora?

Existujú tieto funkcie aj mimo táborového života? Samozrejme a isto už aj tušíte ako:

- V družine je veliteľom *radca* a seržantom *podradca*.
- V oddiele je veliteľom *oddielový vodca* a seržantom *zástupca oddielového vodcu*.

Ten prvý má na starosti *program, výchovu, osobný rast* členov oddielu alebo družiny. Ten druhý má na starosti *stav a bežné fungovanie* oddielu či družiny.

Možno si poviete – nie je to ale na toho podradcu a zástupcu vodcu priveľa? Na tábore to má denný radca jeden deň, tu je to ale celý rok! Pravda! Preto má náš „seržant“ – podobne, ako mal možno aj na tábore – po ruke funkcie, ktoré mu to uľahčujú:

- Písmak sa stará o kroniku, záznamy, fotografie;
- Webmák sa stará o internetovú stránku;
- Lapiduch o táborovú lekárničku;
- Kulinár o veci potrebné na varenie;
- Hospodár o majetok a inventár družiny / oddielu;

- Logistik o nákupy potrebných vecí;
- Pokladník o príjmy a výdaje zo spoločnej šporkasy.

Možno si poviete, že tieto funkcie nie sú až tak náročné, vlastne väčšina z nich nevyžaduje žiadne zvláštne nasadenie. Ale spoločne nášmu „seržantovi“ prácu nesmierne uľahčujú! Pozrime si to na takomto príklade:

V šere zimného večera sa schádza oddielová rada: Vodca, jeho zástupca a radcovia.

- *Vodca oznámi: Priatelia, budúci víkend ideme na zimnú výpravu do Karpát s prespatím. Odchádzame v piatok o 16:00 a vrátime sa v sobotu do 21:00.*
- *Zástupca vodcu si zvolá radcov a zbežne im pripomenie, čo majú družinám oznámiť, na čo ich pripraviť, kde sa zapíše, kto každý ide a tak.*
- *Radcovia zvolajú družinu a oznámia im program, čo a ako sa majú členovia pripraviť.*
- *Podradcovia si nato zvolajú jednotlivé družinové funkcie a ujasnia si: Berieme spoločné stany? Hej, super. Lekárničku? Samozrejme. Na varenie – čo a koľko?*
- *Potom sa každý poberie a pripraví svoju časť: Hospodár stany, lapiduch lekárničku, kulinár zbalí veci na varenie, každý z nich svoje veci skontroluje a ak treba, opraví a doplní, čo treba. Logistik s pokladníkom nakúpi zásoby a, ak treba, aj iné veci podľa požiadaviek... Podradca zatiaľ urobí zoznam tých, ktorí idú a oznámi to zástupcovi oddielového vodcu. Radca medzitým spolu s oddielovým vodcom a ostatnými radcami spolupracuje na spoločnom programe na víkendovku.*
- *Na začiatku výpravy podradcovia osobne skontrolujú, či je všetko v poriadku a všetci riadne pripravení. Radce nato oznámi vodcovi, že družina je pripravená a akcia sa môže začať.*

Všimli ste si? Sú tu akoby dve línie spolupráce a zodpovednosti:

- *Vodca a radcovia sa starajú o výchovu a program;*
- *podradcovia a zástupca vodcu sa starajú o to, aby všetko bolo pripravené, v poriadku a všetko klapalo a aby sa mohol program naplno a bez problémov realizovať.*

Táto deľba platí všade – aj na výprave. Nie je starosťou podradcu robiť si vrásky s programom, na to je predsa radca – rovnako ako nie je úlohou radcu starať sa, či po nich ostala uprataná lúka a či niekomu nehrozí prechladnutie alebo otlaky alebo zranenie, lebo nemá výstroj v poriadku alebo robí hlúposti, na to má predsa svojho podradcu.

„Čas, pane.“ Můj mladší důstojník v zácviku, kandidát nebo „třetí poručík“ Medvědí tlapa, stál těsně za mými dveřmi. Vypadal a zněl strašlivě mladě a byl skoro stejně neškodný jako jeho předci na lovu skalpů. „V pořádku, Jimmie.“ Už jsem byl v pancíři. Kráčeli jsme na žád' do výsadekové místnosti. Za chůze jsem řekl: „Jedna věc, Jimmie. Drž se za mnou a jdi mi z cesty. Užij si to a využij svou municí. Kdybych to nějakou náhodou dostal, jsi šéf – ale jestli jsi chytřej, vykřikovat povely necháš svého seržanta čty.“ „Ano, pane.“ Jak jsme vstoupili, seržant čty je postavil do pozoru a zasalutoval. Vrátil jsem mu to a řekl: „Pohov,“ a vykročil dolů podél prvního oddílu, zatímco Jimmie prohlížel druhý. Pak jsem překontroloval i druhý, na každém muži jsem si prohlédl úplně všechno. Můj seržant čty je mnohem

pečlivější než já, takže jsem nic nenašel, nikdy nenajdu. Ale muži se tak cítí líp, když jejich starej podrobně všechno prohlídne – kromě toho, je to moje práce.“

(Robert A. Heinlein, *Hviezdna pechota*)

P.S.: seržantov nájdete aj v civilnej a komerčnej sfére – volajú sa *tajomníci*. Holt, je to systém odskúšaný a funkčný.